

George G. Potra

*Nicolae Titulescu la New York**

Dragi prieteni,

După trei sferturi de secol, Titulescu se întoarce în America.

Vine într-un moment istoric pentru a sărbători împreună cu dumneavoastră Ziua Națională a României.

A fost unul dintre cei care și-au dedicat întreaga viață, sufletul și fapta, națiunii române.

S-a angajat cu onestitate și demnitate în slujba României, pe care a dorit-o întreagă și eternă, urmând testamentul de credință al înaintașilor și alăturându-se eforturilor generoase ale marilor săi conaționali.

Merită pe bună dreptate a fi considerat unul dintre Părinții Fondatori ai României moderne.

Timp de aproape un sfert de secol, Titulescu a fost o figură centrală a scenei politice românești și internaționale.

Biografia sa înscrie una dintre cele mai bogate și substanțiale pagini ale istoriei politice românești ale secolului XX.

A fost un original și curajos ministru de Finanțe în anii 1917 și 1920.

A îndeplinit în două rânduri (1921–1927; 1928–1932) misiunea de prestigios trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Londra.

Timp de un deceniu și jumătate a fost prim-delegat al României la Societatea Națiunilor.

S-a manifestat și afirmat ca un redutabil negociator în complexe și spinoase probleme economico-financiare, dar și social-umanitare.

A ocupat succesiv, în două rânduri, în 1930 și 1931, caz fără precedent, fotoliul de președinte al Adunării Societății Națiunilor.

A onorat cu strălucire, în 1927–1928 și 1932–1936, demnitatea de ministru al Afacerilor Străine, impunându-se pe scena internațională ca inițiator și semnatar al unor tratate și acorduri care jalonează politica externă românească, ca exponent indefectibil al intereselor românești, în marile capitale ale Europei și dincolo de Ocean, ca inspirator, constructor și dinamizator al Micii Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice, ca președinte sau ca figură prominentă a unor instituții sau structuri din sistemul Societății Națiunilor, precum și al unor societăți savante din străinătate și din țară,

* Alocuțiune rostită de George G. Potra, director executiv al Fundației Europene Titulescu, la inaugurarea expoziției consacrate lui Nicolae Titulescu, Centrul cultural român de la New York, 29 noiembrie 2002; publicată în „New York Magazine“, 4 decembrie 2002; în Adrian Năstase, George G. Potra, *Titulescu – Ziditor de mari idealuri*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, pp. 335–340.

menționând doar Academia Diplomatică Internațională, Comisia de Cooperare Intelectuală Internațională (predecesoare a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), Curtea Permanentă de Arbitraj de la Haga și, nu în ultimul rând, Academia Română.

Istoriografia și iconografia privind pe Titulescu definesc convingător aria problematică a operei omului politic și diplomatului român.

Glasul său – al unei mari conștiințe a epocii – l-a găsit întotdeauna prezent, cu inteligență fulgurantă și patetism irepresibil, în negocieri, tratative și dezbateri privind definirea și consolidarea principiilor și normelor de drept internațional, prevalența forței dreptului asupra dreptului forței, securitatea continentală și mondială, relația securitate-dezarmare, reconstrucția economică la scară globală, statutul minorităților etnice și religioase, combaterea revizionismului și revanșismului, prevenirea și lichidarea extremismului de stânga și de dreapta, a terorismului, xenofobiei și rasismului.

În cvasitotalitatea lor, aceste probleme sunt la fel de actuale azi ca și ieri, ba nu de puține ori mai complexe și mai grave.

Opera proiectează un „om pentru o idee“, „un apostol al păcii“, un om al secolului ce avea să vină, un precursor al Europei de astăzi, pe care a dorit-o rupând pentru totdeauna cu prăpastia între zone, ideologii, etnii, religii, abandonând egoisme, interese partizane și adversități, un slujitor al cauzei Europei Unite, un teren al Cumințeniei, beneficiind de „spiritualizarea frontierelor“, chemată să servească un nou destin.

Acest om, care a trăit doar pentru Țară, care a ars pentru ea cu intensitatea incandescenței, a fost înlăturat ignobil la 29 august 1936 din viața politică, după douăzeci de ani de activitate prometeică, la capătul intrigilor și presiunilor dușmanilor ireductibili din țară și străinătate – regimuri, partide și grupări fasciste sau profasciste, xenofobe, extremiste, teroriste.

Proscris, a fost silit să ia calea exilului.

A fost osândit să aibă destinul Casandrei. A avertizat, dar în zadar.

Dezmembrarea României și declanșarea celei de-a doua conflagrații mondiale l-au aruncat într-o dureroasă și tragică agonie.

A trecut Styxul la 17 martie 1941, în Franța, la Cannes.

Legatul sfânt de a se odihni pentru veșnicie în inima Transilvaniei, la Brașov, i-a fost împlinit – în mod legal, cu solidaritatea și concursul tuturor forțelor politice majore din România – la 7 martie 1992, când osemintele sale au fost aduse în țară, o săptămână mai târziu, la 14 martie 1992 fiind depuse pentru eternitate în curtea Bisericii „Sf. Nicolae“ din Șcheii Brașovului.

Funeraliile naționale ce i s-au făcut la încheierea unei jumătăți de secol de exil impus dădeau Proscrisului laurii de Învingător.

Europa de azi recunoaște în el un precursor îndrăzneț, un vizionar lucid, un constructor inspirat, un democrat și un umanist, un luptător-erou, care își merită așezarea și cinstirea în Panteonul ziditorilor de mari idealuri.

La împlinirea a 120 de ani de la naștere – pe care o cinștim alături de toți prietenii americani – aducem un vibrant omagiu acestui Mare Român, Mare European, care a fost și va rămâne prin spirit, pentru totdeauna, un Mare Contemporan.

Titulescu a străbătut într-un ritm amețitor țară după țară, poposind în cancelarii diplomatice prietene și mai puțin prietene, întreținându-se cu oameni de stat – regi, președinți de republică, prim-miniștri, miniștri de Externe, cu numeroși alți membri ai cabinetelor respective –, oameni politici, diplomați de carieră, înalți prelați, cu savanți de renume, cu ziariști creatori de opinie, lăsând tuturor o impresie de neșters.

În Statele Unite ale Americii, unde s-a aflat în vizită oficială la sfârșitul anului 1925–începutul anului 1926, Titulescu a fost primit cu aleasă considerație și a avut convorbiri fructuoase la Casa Albă, cu președintele Calvin Coolidge; la State Department, cu secretarul de stat Frank Billings Kellogg; la Treasury Department, cu secretarul de stat al Trezoreriei Andrew William Mellon.

Deși nu a mai vizitat niciodată Lumea Nouă, America a rămas vie în conștiința lui Titulescu prin valorile de civilizație și prin ideile perene ale oamenilor politici de marcă.

„Președintele Roosevelt – afirma Titulescu în 1937 – a rostit cuvinte care trebuie să constituie o Biblie pentru toate democrațiile europene, inclusiv pentru democrația română [...]. România poate fi salvată de pericolele care o amenință numai aplicând cu strictețe această lecție: printr-o politică internă democratică, iar, în afară, printr-o politică de apărare a tuturor frontierelor sale, prin pacte de asistență mutuală cu vecinii săi.“

Timpul i-a dat dreptate lui Titulescu.

America ne-a adus la acest sfârșit de an mărturia încrederii sale în vitalitatea, stabilitatea și democrația societății românești, girând intrarea României sub semnul libertății în structurile euroatlantice, care ne asigură pentru prima oară în istorie o securitate autentică.

Vizita scurtă, dar semnificativă, făcută zilele precedente la București de președintele George W. Bush – cel de-al patrulea președinte american la noi, după Richard Nixon, Gerald Ford și Bill Clinton – ne-a adus cel mai concludent mesaj de încredere și solidaritate, așteptat de decenii și salutat cu satisfacție de întregul popor român.

Mulțumim Americii.

Evocăm astăzi și aici, cu emoție și satisfacție, întâlnirile avute de ilustrul nostru conațional cu românii din America, fie cei din Washington și New York, fie cei din Detroit sau Cleveland, care i-au lăsat impresii de neșters.

„Întorcându-mă la postul meu de datorie – mărturisea Titulescu într-un cotidian de limbă română din Cleveland, la 9 ianuarie 1926 – nu pot să nu-mi reamintesc mândria ce am resimțit când un mare Dirigitor american [se referă la Calvin Coolidge – *n.n. G.G.P.*] mi-a spus că cetățenii americani de origine română își îndeplinesc cu lealitate datoria față de Statele Unite, care sunt mulțumite de ei.

A-și îndeplini credincios datoria față de această țară glorioasă, care ne-a fost un aliat valoros în zilele de încercare, iar azi ne este un tot atât de valoros prieten, este pentru cetățenii americani de origine română un mijloc de a servi și interesele țării lor de origine.“

Este gândul cristalin al unui om de bună credință, înțelept și deschis, care a făcut din sinceritate și lealitate o religie.

Am venit la dumneavoastră cu o expoziție ce se dorește a fi o reconstituire a biografiei individuale și publice a lui Titulescu, a destinului său intelectual și politic, a nașterii, vieții, morții și posterității sale, cu oamenii și locurile sale, cu ineditul și parfumul lor de epocă, peste care timpul a trecut uneori nemilos.

Am asociat fotografiilor și facsimilelor cărți de și despre Titulescu.

Sperăm să primiți și să salutați cu interes secvențele unei istorii în imagini, din care ne lipsesc segmente ale prezenței și activității sale în spații temporale și geografice substanțiale.

Îndrăznim să credem că viitorul ne va oferi identificarea, accesul și cercetarea unor asemenea piese aflate în spațiul american și că în demersuri viitoare le vom putea fructifica în mod adecvat.

Fundația Europeană Titulescu vă mulțumește prin mine pentru concursul ce i-l veți arăta, convinsă fiind că în puține țări din lume există un interes atât de viu și un respect atât de profund pentru valorile de patrimoniu ca aici, în America, mai ales atunci când este vorba despre oameni care au făcut Istorie.

Cetățean al României și al Universului, Om al Presentului și al Viitorului, Titulescu – un soldat care a stat neclintit timp de douăzeci de ani în tranșeele Păcii – ne-a lăsat moștenire o operă care, prin profunzime intelectuală și altitudine morală, prin mesaj și viziune, prin rigoare și sinceritate, prin angajare și dăruire, oferă un subiect de aparte meditație, dând noi și substanțiale temeuri Încrăderii în Om și Rațiune.

Cu șaizeci de ani în urmă, în plin al Doilea Război Mondial, un „monstru sacru“ al publicisticii secolului XX, Wickham Steed, scria premonitoriu:

„Eu cred că va trece multă vreme până când amintirea lui se va șterge din mintea poporului român, pentru că va veni o vreme când România se va ridica și va avea nevoie de întreg ajutorul ce i-l pot da fiii ei. Și atunci, acei dintre noi care nu vor uita ce a făcut, ce a gândit și ce s-a străduit să facă, îl vom glorifica drept unul dintre cei mai mari oameni politici ai României“.

În acest moment al Adevărului, al Renașterii și Construcției, poporul român are nevoie mai mult ca oricând de Titulescu, de măreția gândului său, de inteligența sa acțională, de generozitatea demersului și de curajul său vizionar.

Ne înclinăm încă odată cu smerenie fruntea în fața celui ce a fost Titulescu, a unui om despre care marele filosof român Lucian Blaga spunea că suferea „de insomnie lângă destinele țării“.

Dragi prieteni,

Fie ca acest moment al Regăsirii să ne apropie în Idee, Suflet și Faptă, deschizându-ne noi orizonturi fertile de Prietenie Fraternală.

Dumnezeu să binecuvânteze America!

Dumnezeu să binecuvânteze România!